Skatteutskottets betänkande 1984/85:29

om skattereduktion för fackföreningsavgift

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet fem motioner. I fyra av dessa yrkas i första hand att rätten till skattereduktion för fackföreningsavgift slopas, medan den femte innehåller yrkande om att skattereduktion endast skall medges då yrkande härom framställts i deklarationen. Skatteutskottet har avstyrkt samtliga motioner. Mot beslutet reserverar sig de borgerliga representanterna i utskottet.

Motionerna

1984/85:311 av Ove Eriksson (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar avskaffa skattereduktionen för fackföreningsavgift,

2. att riksdagen, om yrkande 1 inte vinner bifall, beslutar att den del av fackföreningsavgiften som är medlemsavgift till det socialdemokratiska partiet undantas från skattereduktion.

1984/85:679 av Inger Koch (m)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag att skattereduktion för fackföreningsavgifter endast medges därest yrkande härom framställs i samband med allmän självdeklaration.

1984/85:1143 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)

såvitt avser yrkandena

3. att riksdagen beslutar upphäva lagen om rätt till skattereduktion för fackföreningsavgift,

4. att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag om en skattemässig behandling av arbetsgivares avgifter till sina partsorganisationer i syfte att nå likställighet mellan parterna.

1984/85:2296 (jfr 2295) av Bengt Westerberg m. fl. (fp)

såvitt avser yrkandena

5. att riksdagen beslutar upphäva lagen om rätt till skattereduktion för fackföreningsavgift,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag i fråga om avdragsrätten för arbetsgivares avgifter till intresseförening enligt vad som anförs i motion 2295.

1984/85:2754 av Ulf Adelsohn m. fl. (m)

såvitt avser yrkande

8. att riksdagen upphäver lagen om skattereduktion för fackföreningsavgift fr. o. m. beskattningsåret 1986.

Gällande rätt m. m.

Riksdagen antog hösten 1982 en proposition med förslag om bl. a. rätt till skattereduktion för fackföreningsavgift (prop. 1982/83:50, SkU 50, SFS 1982:1193). De nya bestämmelserna innebär att skattereduktion medges med 40 % av den medlemsavgift som en arbetstagare erlagt till föreningen. Underlaget är dock maximerat till 1 200 kr. varför reduktionen kan bli högst 480 kr. En förutsättning för rätt till reduktion är att den skattskyldige varit bosatt eller vistats i Sverige under någon del av inkomståret och att han kan visa att och med vilket belopp avgift erlagts.

Den skattskyldige kan begära skattereduktion antingen genom sin organisation eller genom egen ansökan till lokal skattemyndighet. Ansökan genom organisation skall ske hos riksskatteverket (RSV) senast den 15 juni taxeringsåret eller, om uppgifterna kan lämnas via ADB-medium senast den 31 augusti samma år. Sista tidpunkt för egen ansökan är den 30 september taxeringsåret. Reglerna bygger på förutsättningen att organisationerna i god tid – senast den 15 april taxeringsåret – informerar medlemmarna om storleken av den reduktionsgrundande avgift RSV genom organisationens försorg får upplysning om.

Riksdagsbeslutet om skattereduktion för fackföreningsavgift var inte enhälligt. Samtliga de borgerliga representanterna i utskottet yrkade avslag på propositionen. Reservanterna pekade bl. a. på att skatteutskottet – när frågan om avdrag för fackföreningsavgiften senast behandlats – framhållit att regeringen, innan riksdagen tog slutlig ställning i frågan, borde lämna en fullständig redovisning och kartläggning av bl a. de konfliktbidrag som betalades ut av fackföreningar och arbetsgivarorganisationer och storleken av dessa i förhållande till de sammanlagda medlemsavgifterna. Eftersom någon sådan redovisning och kartläggning inte skett hade enligt reservanternas mening en väsentlig förutsättning för ett ställningstagande till frågan om fackföreningsavgifternas skattemässiga behandling bortfallit. Reservanterna kritiserade också det förhållandet att lagrådet inte hörts i frågan och menade att förslaget stred mot strävandena att förenkla taxeringen av tjänsteinkomst och att det kunde komma att leda till problem när det gällde den personliga integriteten.

Frågan om slopande av skattereduktionen för fackföreningsavgift har, sedan lagstiftningen genomfördes, prövats av skatteutskottet såväl 1983 som 1984 med anledning av motioner i ämnet.

I sitt av riksdagen godkända betänkande SkU 1982/83:50 anförde skatteutskottet bl. a.:

När skatteutskottet i höstas ansåg sig kunna i princip godta en skattereduktion för fackföreningsavgift var en grundförutsättning för detta ställningstagande att lagstiftningen utformades så att den tillgodosåg rimliga krav på enkelhet i den praktiska tillämpningen och att den enskildes integritet inte kränktes. Utskottet underströk också angelägenheten av att fackföreningsavgiften genom organisationernas försorg renodlades så att den omfattade uteslutande utgifter för facklig verksamhet.

Förslagen i propositionen innebär att skattereduktionen i huvudsak kommer att ske centralt hos RSV och alltid i samband med skattedebiteringen. Härigenom har enligt utskottets mening kravet på enkelhet vid den praktiska hanteringen tillgodosetts.

I sak vill utskottet framhålla följande.

Frågan om den skattemässiga behandlingen av fackföreningsavgifter har varit föremål för utredning under en följd av år. Kritiken mot den tidigare gällande ordningen har – som utförligt redovisats i skatteutskottets betänkande SkU 1981/82:2 – framför allt riktat sig mot att behandlingen av medlemsavgifter resp. konfliktersättningar varit förmånligare för arbetsgivarorganisationer och deras medlemmar än för fackföreningar och deras medlemmar. Som skäl för kritiken har åberopats att arbetsgivarorganisationen använder endast en del av de inflytande avgifterna för konfliktändamål och således helt eller delvis kan finansiera den del av verksamheten som avser annat än ersättningar eller fonderingar för konfliktändamål med obeskattade medel.

Enligt skatteutskottets mening får genom den i höstas införda, begränsade skattereduktionen för fackföreningsavgift den sålunda kritiserade olikheten i beskattningshänseende mellan arbetsgivarnas och arbetstagarnas medlemsavgifter anses ha i huvudsak undanröjts. Utskottet vill emellertid ånyo understryka angelägenheten av att RSV och de fackliga organisationerna ser till att underlaget för skattereduktionen renodlas så att det uteslutande omfattar utgifter för rent facklig verksamhet.

De farhågor för den enskildes integritetsskydd som uttalas i motionerna finner utskottet betydligt överdrivna. Förslaget i propositionen innebär – som tidigare nämnts – att den skattskyldige antingen genom sin organisation eller själv kan ansöka om skattereduktion. Organisationen skall dessutom i god tid underrätta medlemmarna om storleken av den reduktionsgrundande avgiften, och dessa har då möjlighet att komma med erinringar mot beloppets storlek eller meddela att de inte önskar någon reduktion. Utskottet vill särskilt understryka att – vare sig yrkandet om skattereduktion framställs av den skattskyldige i deklarationen eller hos den lokala skattemyndigheten eller av den skattskyldiges fackförening hos RSV – en anteckning om skattereduktionen kommer att återfinnas i skattelängden. Utskottet kan för sin del inte finna anledning till erinran mot detta. Var och en som vill undvika en sådan anteckning har ju möjlighet att avstå från skattereduktion.

Ett yrkande om att skattereduktion skall medges endast i sådana fall då yrkande härom framställts i deklarationen avstyrktes av skatteutskottet vid förra riksmötet med åberopande av (SkU 1983/84:30) att skattereduktionen av administrativa skäl borde ske centralt genom ADB-behandling i samband

med skattedebiteringen. Den enskildes integritetsskydd fick enligt utskottets mening med det rådande systemet anses tillfredsställande tillgodosett, eftersom en anteckning om reduktionen alltid skulle komma att ske i skattelängden.

Utskottet

I tre av de motioner som utskottet behandlar i detta betänkande, nämligen 2754 (m), 1143 (c) och 2296 (fp) återkommer de borgerliga partierna med yrkanden om att skattereduktionen för fackföreningsavgift slopas. Ove Eriksson (m) ställer i motion 311 i första hand samma yrkande. I andra hand vill han att den del av avgiften som utgör medlemsavgift till socialdemokratiska partiet undantas från skattereduktion. Inger Koch (m) kritiserar i motion 679 också skattereduktionen. Hon åberopar därvid främst integritetsskäl och menar att reduktion bör medges endast i de fall yrkande härom framställts i deklarationen. I partimotionerna från (c), 1143, och från (fp), 2296, yrkas också att regeringen skall förelägga riksdagen förslag i fråga om den skattemässiga behandlingen av arbetsgivares avgifter till sina partsorganisationer i syfte att nå likställighet mellan dessa avgifter och fackföreningsavgifterna.

Som framgår av den ovan lämnade redogörelsen har frågan om den skattemässiga behandlingen av fackföreningsavgifter behandlats av riksdagen under en lång följd av år. Sedan en begränsad rätt till skattereduktion för sådana avgifter infördes hösten 1982 har riksdagen vid ett flertal tillfällen haft att pröva yrkanden om slopande av eller begränsningar i reduktionsrätten.

Som utskottet tidigare flera gånger uttalat får den olikhet i beskattningshänseende mellan arbetsgivares och arbetstagares medlemsavgifter som kritiserats i bl.a. motioner till riksdagen och som var anledningen till att en begränsad rätt till skattereduktion för fackföreningsavgift infördes anses ha i huvudsak undanröjts genom den nya lagstiftningen. Utskottet avstyrker därför yrkandena om att skattereduktionen skall slopas. Någon anledning att av hänsyn till den personliga integriteten medge skattereduktion endast i sådana fall då yrkande om reduktion framställts i deklarationen föreligger enligt utskottets mening inte, eftersom en anteckning om reduktion måste ske i skattelängden även i sådana fall då yrkande framställs i deklarationen och den skattskyldige alltid har möjlighet att slippa en sådan anteckning genom att avstå från sin rätt till skattereduktion. Vad särskilt angår Ove Erikssons yrkande att reduktion inte skall medges för avgift till politiskt parti vill utskottet erinra om att underlag för skattereduktion enligt uttalande av riksdagen under förarbetena (jfr SkU 1982/83:50) uteslutande får omfatta utgifter för rent fackligt verksamhet. Riksdagsbeslutet bygger således på förutsättningen att RSV och de fackliga organisationerna renodlar underlaget för reduktionen till att omfatta uteslutande sådana utgifter.

Som utskottet tidigare framhållit får den tidigare kritiserade olikheten i skattehänseende mellan arbetsgivarnas och arbetstagarnas medlemsavgifter anses ha i huvudsak undanröjts genom den begränsade skattereduktionen för fackföreningsavgift. Med hänsyn härtill och då erfarenheterna av de nya bestämmelsernas praktiska tillämpning ännu är mycket begränsade – lagstiftningen trädde inte i kraft förrän vid förra årets taxering – saknas enligt utskottet anledning att redan nu begära ett regeringsförslag i fråga om avgifterna till arbetsgivarnas partsorganisationer.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till samtliga nu behandlade motionsyrkanden.

Utskottet hemställer

1. beträffande *slopande av skattereduktionen för fackföreningsavgift*
   att riksdagen avslår motionerna 1984/85:311 yrkande 1, 1984/85:1143 yrkande 3, 1984/85:2296 yrkande 5 och 1984/85:2754 yrkande 8,
2. beträffande *underlag för skattereduktion*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:311 yrkande 2,
3. beträffande *villkor för skattereduktion*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:679,
4. beträffande *avgifter till arbetsgivares partsorganisation*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1143 yrkande 4 och 1984/85:2296 yrkande 6.

Stockholm den 12 februari 1985

På skatteutskottets vägnar
RUNE CARLSTEIN

Närvarande: Rune Carlstein (s), Knut Wachtmeister (m)*, Stig Josefson (c), Olle Westberg (s), Hagar Normark (s), Bo Lundgren (m)*, Bo Forslund (s)*, Egon Jacobsson (s), Karl Björzén (m), Kjell Johansson (fp), Anita Johansson (s)*, Lars Hedfors (s), Ewy Möller (m), Bruno Poromaa (s) och Karl-Anders Petersson (c).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), Bo Lundgren (m), Karl Björzén (m), Kjell Johansson (fp), Ewy Möller (m) och Karl-Anders Petersson (c) anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 4 med "Som framgår" och slutar på s. 5 med "behandlade motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Riksdagen biföll hösten 1981 ett enigt skatteutskotts hemställan att bl. a. de konfliktbidrag som betalades ut av fackföreningar och arbetsgivarorganisationer skulle bli föremål för en fullständig redovisning och kartläggning innan man tog slutlig ställning till frågan om avdrag för fackföreningsavgifter.

Denna begäran har den socialdemokratiska regeringen ännu inte tillmötesgått. Däremot har den med stöd av vpk och i strid mot riksdagens tidigare uttalande genomdrivit en rätt till skattereduktion för fackföreningsavgifter.

Mot den angivna bakgrunden och av rättviseskäl bör enligt utskottets mening lagstiftningen upphävas. En sådan åtgärd är motiverad också av samhällsekonomiska skäl. Om riksdagen anser sig inte kunna biträda detta yrkande, bör regeringen åläggas att lämna riksdagen ett förslag som tillgodoser kravet på neutralitet vid beskattningen av arbetstagarnas och arbetsgivarnas fackliga organisationer. Genom utskottets ställningstagande får också motion 311 yrkande 2 och motion 679 anses tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under mom. 1–3 bort ha följande lydelse:

1–3. att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:311 yrkande 1, 1984/85:1143 yrkande 3, 1984/85:2296 yrkande 5 och 1984/85:2754 yrkande 8 samt med anledning av motionerna 1984/85:311 yrkande 2 och 1984/85:679 antar följande

Förslag till
Lag om upphävande av lagen (1982:1193) om skattereduktion för fackföreningsavgift

Härigenom föreskrivs att lagen om skattereduktion för fackföreningsavgift skall upphöra att gälla den 1 januari 1986. Den upphävda lagen skall fortfarande gälla i fråga om 1986 och tidigare års taxeringar.

och dels att utskottets hemställan under mom. 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen, om yrkandet under mom. 1–3 inte bifalls, med anledning av motionerna 1984/85:1143 yrkande 4 och 1984/85:2296 yrkande 6 hos regeringen begär förslag till lagstiftning som tillgodoser kravet på neutralitet vid beskattningen av arbetstagarnas och arbetsgivarnas fackliga organisationer.